

לפיכך אמרתי וחשבתי בדעתי להודות גם על פשעים להצדיק את הדין, אבל בעיקר עון חטאתי.

שעז. שם (ילק"ש מיכה רמז תקנה) במה אקדם ה' (מיכה ו, ו), רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אעפ"י שהדברים אמורים במישע מלך מואב אבל אינו מדבר אלא ביצחק. אם אינו מדבר אלא ביצחק היאך אמורים במישע, הכי קאמר אעפ"י שתחילת הדיבור מדבר במישע שנתן בכורו פשעו, אינו מדבר סוף הפסוק אלא ביצחק דכתיב פרי בטני ולא בכורי, שאעפ"י שהיה בכור לאם לא נקרא בכורו אלא מן האב (עיין בסימן קד).

שעת. כן תהלתך עד קצווי ארץ (תהלים מח, יא). בספרים מדויקים כתיב ארץ אל"ף סגול⁵⁹¹, ונראה דיוצא מן הכלל, דכיון שיש אתנ"ח היה ראוי להיות קמ"ץ. ובספר ישן כ"י מספרד נמצא גם כן בסגול ויש שם עד קצווי ארץ בדלי"ת, ובספרי הדפוס וביונתן בן עוזיאל כתוב בלמ"ד על קצווי ארץ.

שעמ. בריש פרק ב' דמגילה (יז.) למפרע לא יצא וכן בהלל, מנא לן, רבה אמר דכתיב ממזרח שמש ועד מבואו (תהלים קיג, ג). פירש רש"י ז"ל כשם ששקיעה וזריחה לא יהפכו כך מהולל שם ה' ולא למפרע, ולפי שיש בזה פירכא עם מה שאמרו התוכנים שהגלגלים כולם הולכים מהלכם הטבעי ממערב למזרח והגלגל היומי מהפכם ממזרח למערב בכ"ד שעות, ומכאן י"ל למפרע, לכך אמר רב יוסף ראייה מזה היום עשה ה', פירש רש"י ז"ל היום אינו משתנה בשעותיו להפך הגלגל יומי נקרא יום ואין לו אלא תנועה

אחת ממזרח למערב, ולהיות שנראין כשני כתובים המכחישים זה את זה אמר רב אויא כתוב שלישי להכריע יהי שם ה' מבורך, מאי שם, אלא מה שם לא יכתב אותיות למפרע אף הלל לא יהא למפרע. ורב נחמן בר יצחק ואי תימא רבי אלעזר בר יעקב אמר מהכא מעתה ועד עולם, לפי שאין לדייק משם שכן הוא דרך השבחים להלל ההויה הנמצאת בלי ממציא ובלא שם ואחר כך שמו הנפלא, שאמרו רז"ל⁵⁹² שאדם הראשון קרא לו יתעלה שם. לפיכך הביא מעתה ועד עולם שהולכים הנבראים בשמירת סדרם והנהגתם. ורבה ורב יוסף לא הביאו מכאן שהוא קודם, סבירא להו כמאן דאמר בריש סוכה (ו:) אין דורשים תחילות. עם ההקדמה הזאת אמרתי וידעת היום והשבות אל לבבך כמ"ש לעיל (אות רפו).

שפ. שאלה. שם (מגילה) דף י"ח (ע"א), אמר רבי יוחנן המספר בשבחו של הקב"ה יותר מדאי נעקר מן העולם. והלא דוד המלך ע"ה היה משבח תמיד ואמר (תהלים לה, כח) כל היום תהלתך⁵⁹³. תשובה. נראה שמה שאסור הוא להרבות בשבחים פרטיים, כי לפיכך אפשר שאמרו (שבת קיח:) הקורא הלל הגדול בכל יום כאילו מחרף ומגדף לפי שיש שם שבחים פרטיים למכה מצרים לעוג וכו', אבל לומר דרך כלל כמו שאמר דוד כל היום תהלתך, כי לא ידעתי ספורות (תהלים עא, טו), השבחים שהיה אומר כל היום, כי לא ידעתי ספר ולהגיד אחד מנפלאותיך עד אין תכלית, ולזה אמר אבא בגבורות ה' אלהים אזכיר צדקתך לבדך (שם טז), ובה אשא ואתן ואמצאנה, כי צדקתך אלהים עד מרום ופעם

591. ראה רד"ק ומלבי"ם שם.

592. צ"ע דהוא מקרא מפורש "ויאמר אלוהים נעשה אדם" (בראשית א, כו).

593. ראה בשו"ת הלכות קטנות (ח"א סי' רס"א) ובגן הלקט שם.